

ברור הענינים

השבת אין לשבועה שום אפשרות קיום. על הקושי בזה בעקבות שבועתם. ואולי רק באשר נשארו בסלע רמון, ואחרי הכאב על שיפקד שבת (פס' ג'), ולמחרת "וינחמו בני ישראל" (פס' ו') ומחפשים עצה לשקם את השבת — צריך לספר

על הקושי בזה בעקבות שבועתם. ואולי שבועה זאת לא היתה על פי ה'. אם כך היו יכולים לשאול על שבועתם, אבל כאן לא היתה אפשרות, כי שבועה על דעת רבים אין לה התרה.

עיון במפרשים

לא היה שם מזבח המשכן. ואם הוא העיר הנקרא בית-קל, גם שם היה המזבח שבנה יעקב אבינו... וי"ל שבנו שם מזבח חדש, והיה המקום הזה שילה או בית קל"י...
בכי גדול.

בפר' הקודם (פס' כ"ג וכו') כתוב בכי, וכאן בכי גדול. ונראה שכל האבדות שסבלו לא גרמו להריגת שבת מיי"ב השבטים שבחושן, וכאן פרוש הריגת בנימין ששלמות עם ישראל נפגעה. ובמדה מסוימת זאת טענה על ה', שהרי שאלו באורים ותומים.

ג. יש מהמפרשים שרואים כאן שתי טענות למה היתה זאת בישראל, דהיינו שנפלו כארבעים אלף מהשבטים במלחמה שהיו מצוים בה, וכן למה נפקד שבת מישראל.

ד. ויהי ממחרת.

כל דבר שצריך להיעשות עם תבונה אסור למהר בו, לכן חכו בצד המעשי עד למחרת.

ויבנו שם מזבח.

שואלים הרד"ק ואברבנל למה לבנות בשילה מזבח, הרי היה שם עוד המזבח של יעקב אבינו. ואמנם אם יש צורך מותר לבנות מזבח חדש. ואמנם רד"ק חושב כאפשרי שהיתה הוראת שעה לבנות בבית קל מזבח, ואז צריך לומר שכל האספה הזאת לא היתה בשילה אלא בבית קל.

ה. — ו. המשך הפסוקים צריך עיון. בפס' ה' ממשיכים לנקום מאלה שלא באו למצפה לנקום מבנימין, ובאותו זמן כבר חושבים על הצלת השבת. ועיון בברור ענינים. ואמנם נראה ששרידי השבת במצפה רמון היו באמת ראויים להצלה, ולבנות מחדש את "ראש שבטי ישראל" (ש"א פ"א פ"א פס' י"ז ורש"י שם ששבת בנימין עבר בים-סוף בראש העם). ואם נקבל השטה ששאול היה ביניהם יובן, כי המדה הבולטת של שאול היתה הצניעות (ועיון ש"א פ"א פ"א פס' ד', ברד"ק. וש"ב פ"א ו' פס' כ', ועיון בדברינו שם). כלומר בדיוק הניגוד לבעלי תאווה אשר בגבעה, והוא וכאלה יבנו שבת בנימין מחדש. וכאן רואים המניעים הטהורים

ברור הענינים

ח. — כג. הפתרונות. מצוה גוררת השבט, שאול המלך הציל את העיר מצוה. אחריות הקהל לבנימין, הביאה לידי הענשת יבש בגלעד שלא באו למצפה. נראה שהיה קשר מיוחד בין יבש לבנימין. כאן לא באו להעניש את

אוצר החכמה

עיון במפרשים

של השבטים, חשבו על הצלת שבט, ועל הענשת עיר שעברה על שבועת כלל ישראל. ואין סתירה בין הריגת העיר והנצחת השבט, שני הדברים רצויים לפני ה'.

ז. נראה שכל היזמה למצוא נשים לבני בנימין יצאה מהשבטים, ולא מן הניצולים. ואולי אלה לא העיזו לדבר והיתה להם נפשם לשלל, וחשבו לקיים מצות פריה ורביה על ידי פילגשים (לפי השטה שפילגש בלי קידושין) [להרמב"ם אסור פילגשים רק למלך מותר], אבל ראשי השבטים לא רצו ששבט יבנה על ידי פילגשים או גרות אלא דוקא על ידי מיוחסות בישראל. ורצון זה הביא העצה דלהלן.

ח. המצודות רוצה לומר שעל ידי הרצון להביא נשים לבני בנימין, עלה הצורך להעניש מי שלא נענה לבוא למצפה. וגם הוא מרגיש הקושי. וצריך לומר שעדיין לא חזרו כל אחד לנחלתו לפני שעשו הכל מה שהיה צריך לעשות, והוא להעניש את המתחמקים, ולהחזיר שבט בנימין. ורק ע"י שקשרו למעשה שני הדברים יחד נכתבו בפס' אחד.

והנה לא בא וגו'.

אף אחד לא ראה מי שבא מיבש בגלעד, אבל זה לא מספיק כדי להעניש, לכן

ט. ויתפקד העם.

בדקו הדבר על ידי מפקד, ורק על יסוד כזה אפשר להעניש (מצודות). ואם נזכור ששאול הציל את יבש גלעד ממלך עמון (ש"א פ"א פס' י"א) מסתבר שלא תוך שנים מעט מחורבן העיר כאן, כבר היתה עיר שמלך עמון צר עליה. ואם כל ענין פלגש בגבעה בתחילת השופטים — ניחא, רק אז לא נוכל לומר ששאול בן קיש היה בין שרידי בנימין. וצ"ע.

יב. רש"י, רד"ק ומצודות דנים כיצד יכלו לדעת מי היתה הבתולה, וגם צריך לעיין מדוע הקפידו על כך, כי בני בנימין מותרים באלמנות. ואי אפשר לומר שדובר על קטנות, כי אז יכלו לדעת מי בתולה, ועוד ארבע נאות הבתולות לא הספיקו לבני בנימין ואולי לא ידעו כמה ישבו בסלע רמון. והיה

ברור הענינים

חיובית, בעלת הכרת הטוב. אמנם כאן ^{למחשבה} ויעל אשת חבר הקיני זכתה לנצחיות, עדיין פרישתם מצבור טעונה עונש, ^{למחשבה} לעומת איזבל ועתליה. גם נשי יבש לא הזכירו לבעליהן את חובתם, ולכן נפלו שבוצע.

ההדגשה שצריך להרוג כל אשה נשואה מזכירה לנו את תפקיד האישה בביתה, לטובה או להיפך. כפי שראינו שאשת און בן פלת הצילה את בעלה יחד עם גברי העיר. וכן צריך לומר שאותם שש מאות בני בנימין שברחו לסלע רמון היו ראויים שיבנו מחדש את השבט, ועל כן

עיון במפרשים

אפשר לפתור הבעיא ע"י האלמנות, והרי הנשים בודאי לא היו מחויבות לבוא למצפה. ואולי לא רצו לתת לבני בנימין לחכות לחדשי האבחנה, ואולי לשנות ההנקה, אלא יכלו מיד לבנות את ביתם. וקצת משמע כך אצל בנות שילה, שאמרו להם "וחטפתם לכם... והלכתם ארץ בנימין" (להלן פס' כ"א). כלומר מיד תשאו אותם ותבואו לבתיכם בארצכם. ואמנם לא ראיתי מי שיעורר שאלה זאת. ואולי בין נשי יבש היו נשים יורשות משבטים אחרים ולא רצו שיתוסף על בנימין, וצ"ע.

ולענין ברור מי בתולה מביא הרד"ק שיטה שהעבירה לפני הארון, כמו במלחמת מדין שהעבירו לפני הציץ. ובגמ' (יבמות ס' ע"ב) שבנות ישראל לא מעבירין לפני הציץ לפורענות, ולכן רש"י מדגיש את הסימן האחר.

יג. **וידברו... ויקראו.**

מצודות: מה שנאמר בסוף המקרא, שקראו להם לשלום ולא יהרגום עוד מעתה.

המצודות עומד על הלשון הכפולה וידברו – ויקראו. ועוד יש לציין שבני ישראל הקדימו הדאגה לנשים עבור פליטת בנימין לפני שקראו להם. וגם זה ישמש לשרידי בנימין כסימן שלום.

יד. **ולא מצאו להם כן.**

כל המפרשים, שלא הספיקו ארבע מאות נשים לשש מאות בני בנימין. ונראה שהיו מופתעים שלא הספיקו, כי היו יותר בני בנימין ממה שחשבו.

טו. **והעם נחם לבנימין.**

מצודות: נתחרטו על מה שעשו לבנימין.

וקשה, כי הרי אף אחרי המלחמה עם בנימין עוד הרגו את יבש בגלעד. ונראה יותר שזה מלשון נחמה, כלומר ניחמו את בני בנימין ע"י שהראו שלא ירצו שישאר פרץ, אף שבט לא נכנס לשטח בני בנימין. ואם נשאר עוד מאתים ללא אשה, גם להם ידאגו, ולא ישאר פרץ.

ברור הענינים

זכו להישרד, וכן שדאגו ראשי אלפי עם ומהם פינה. ולפי השיטה שביניהם היה
 ישראל לנשים. בנות יבש כבר אפשרו גם שאול בן קיש רואים את צדקותם.
 לבנות את שבט בנימין, אך גם שאר וגם מכאן קשה לשטה שפלגש
 הנותרים כנראה היו צדיקים שמהם יתר כגבעה היתה בסוף השופטים, כי לא

עיון במפרשים

יז. ירשת פליטה.

המפרשים מזכירים שלבנימין הירושה, והם הפלטה יבנוה. איש לא יקח
 מהם בשל מיעוט התושבים כעת, כי אדרבא יעזרו להם לינשא, למרות הבעיא
 של השבועה.

יט. חג ה' בשלו.

כבר הזכיר הרד"ק מה חג ה' יכול להיות, בהתאם למשנה (סוף מס' תענית)
 "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים, שבהם בנות
 ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולים, ... וחולות בכרמים". והרי המחול הזה
 היה למען ימצא כל אחד את זיווגו, ואולי בני בנימין לא היו היחידים שהיו
 שם, ובאופן כזה יחטפו נשיהם, בניגוד לאחרים שאז בקשו רשות בודאי. ובני
 בנימין היו חריגים שם, ולכן זה יגיע לאותו דין ודברים דלקמן.

כ. ויצו את בני בנימין... וארבתם וגו'.

המצודות מעיר שמכל התכנית הזאת ידעו רק בני בנימין. לו היה זה צו
 גלוי, לא היו בני בנימין צריכים לארוב בכרמים אלא יכלו להיות בגלוי כמו
 האחרים. וגם התכנית כיצד להגיב על התלונות בקשר לחטיפה, וגם הבריחה
 המהירה לארץ בנימין עם הנחטפת, מצביעה על כך. ומאידך הורי הנחטפת
 יכלו לחשוב שבני בנימין לא למדו כלום וממשיכים בדרכי אנשי הגבעה. לכן
 יבואו אל אנשי המלחמה שעדיין נמצאים במצפה.

כא. וראיתם וגו'.

המצודות מפרש בשיטת הרד"ק שהיו שם גם בנות אחרות בחג ה', ובני
 בנימין נצטוו לחכות דוקא לבנות שילה. במה בנות שילה מחויבות יותר
 מאחרות, ויותר קשורות לבנימין לא נאמר. על בנות יבש בגלעד היה מובן כי
 לשם כך הצילו אותן. ואולי הרד"ק מתכוון לומר שבנות שילה הן הראויות
 למלכות אשר הובטחה לבנימין.

כב. שיטת רש"י. שאם יבואו הורי בנות שילה לריב נרגיע אותם ונראה
 להם את האחריות שלנו לספק להם נשים, ודרך זאת מונעת עבירה על החרם.
 והרד"ק לומד בפשט שני שתסכימו מרצון. אין לכם עבירה, ואחרי כן יתבטל
 האיסור מעצמו. וכן המצודות.

ברור הענינים

כד. — כה. כמו שחזרו בני ישראל מהאיום על שנים וחצי השבטים (יהושע אוצר החכמה), פר' כ"ב פס' ל"ג) אחרי ששמעו דבריהם, כן גם כאן מלאו את חובתם הכללית וחזרו לבנות איש את שבטו ונחלתו. כי כל זמן שהשבטים לא כבשו עדיין את כל נחלתם, ונשארו עוד מז' העמים ביניהם, לא הגיע הזמן להמליך מלך בישראל, כדי שלא יאמרו מלך כבש את א"י, וה' אלוקיכם מלכם (ועיין בדברינו לש"א פר' ח' בברור הענינים). אלא תפקיד המלך להראות דרך עבודת ה'.

רק שאול נשרד, אלא דובר גם על אביו ודודו של שאול. ואם כל בני בנימין נהרגו, כיצד בזמן כה קצר גדלה שוב משפחה זאת. ומובן אז ששאול לא היה בין בני בנימין שחטפו נשיהם בשילו (ועיין גם בש"א פר' כ' פס' ל' בעיון במפרשים). ונראה שהזקנים עונים על טענה אפשרית על החטיפה בשילה רק, שבזה שהם ישתקו ולא ימחו בבני בנימין אינם עוברים על השבועה. סימן ששום טענה אחרת לא תתכן, כלומר שאותם שרידים מתאימים להם.

עיון במפרשים

כג. למספרם.

לא הותר להם אלא לקחת אחת בלבד.

ויבנו.

לעיל נאמר שבני ישראל שרפו הערים, ונאלצו לבנותן מחדש. ואם גם הגמרא (סוטה דף מ"ד ע"א) לומדת שדרך ארץ לבנות בית, אחר כך נוטע כרם ורק אחרי כן נושאים אישה, אין כאן ברירה, כי רק אנשי העם יכולים לצוות על בני שילה כיצד נותנים בלי לעבור על החרם.

כד. ויתהלכו.

רק כאשר נמצאו הנשים לכל שרידי שבט בנימין התפזרו מהמצפה. כלומר, חכו עד שהתקון היה מושלם.

איש לנחלתו.

מעיר המצודות שאיש לא שלח ידו אל נחלת בנימין ששם חלקים רבים התפנו, כי אם השאירו ליורשים שם, כי כל מלחמתם היתה אך ורק לשם שמים.

כה. איש הישר וגו'.

מעיר המצודות למרות שאין מלך לא גזלו חלקי שבט בנימין. אמנם הרד"ק מדגיש חוסר ההנהגה שהיה עד שמואל הנביא, וזה במשך כל תקופת השופטים. ואמנם נראה שהשופטים נלחמו רק עם שבטים בודדים, אך מניין לו שלא שפטו על כל ישראל, וכל השאלה הזאת צריכה תלמוד.

תושלב"ע